

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle
VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle – Suomen kestävän kasvun ohjelma
16.12.2020 toimitettu pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta

Lausunto valtioneuvoston selonteosta - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry kiittää eduskunnan valtiovarainvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja lausuu kunnioittavimmin seuraavaa:

Ohjelman tavoitteet

Ohjelmassa on yhdistetty Marinin hallituksen tulevaisuusinvestoinnit ja EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavat hankkeet Suomen kestävän kasvun ohjelmaksi. Ohjelmasta välittyvät vahvasti myös EU:n elpymisvälineen ja siitä rahoitettavien ohjelmien tavoitteet. SYL näkee, että Suomen kestävän kasvun ohjelmaan kirjatut tavoitteet ovat oikeansuuntaisia ja ne vastaavat moniin pandemian aikana havaittuihin tarpeisiin. Ohjelman valmistelutyötä on tehty laaja-alaisesti ja sidosryhmiä kuullen. Ohjelman suurimmat panostukset kohdistuvat koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin sekä oikeudenmukaisen vihreän siirtymän toteuttamiseen. Painotus on SYL:n näkemyksen mukaan oikea ja toivomme sen säilyvän myös toimenpiteiden priorisoinnin ja lopullisen saannon selviämisen jälkeen.

Ohjelman tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä on kuitenkin, että yhteiskunnan jäsenet selviävät pandemian yli ilman syviä kielteisiä seurauksia ja hyvinvointiin kohdistuviin haasteisiin voidaan löytää ratkaisut. Elpymiseen tarvitaan hyvinvoivia, jaksavia ja tulevaisuudenuskoisia osajia, jotka pystyvät toteuttamaan kestävän kasvun ohjelman tavoitteet esimerkiksi osaamistason nostamisesta, digitalisaatiosta ja kestävän kasvun luomisesta. Näidenkin tavoitteiden tavoittamisen näkökulmasta koulutus on parasta koronaelvytystä.

Pandemian merkittävimmät vaikutukset

Useiden opiskelijayhteisöjen, oppilaitosten ja muiden toimijoiden tekemien kyselyiden mukaan jaksamisen, opiskelukyvyyn ja mielen hyvinvoinnin kanssa ongelmia kokevien opiskelijoiden määrä on moninkertaistunut pandemian myötä. Korkeakoulujen toiminnan muuttuminen etämuotoiseksi on vaikuttanut opetuksen laatuun ja järjestelyihin merkittävästi luoden painetta digipedagogiikan nopealle käyttöönotolle. Tässä vaiheessa on vielä vaikea arvioida, miten etäopiskelu on vaikuttanut esimerkiksi oppimisvelkaan ja opiskeluaikoihin tai miten korkeakoulut pystyvät hyödyntämään pandemian aikana opittuja digitaalisia opetusmenetelmiä. Pandemia on myös vähentänyt opiskelijoiden kansainvälistä liikkuvuutta ja heikentänyt monien opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden toimeentuloa sekä vaikeuttanut työllistymistä ja urakehityksen alkutaipaletta.

SYL katsoo, että pandemialla voi olla merkittäviä ja kauaskantoisia vaikutuksia opiskelijoiden tulevalle työkyvylle ja työllistymiselle. Niiden realisoituessa kestävän kasvun ohjelmassa asetettujen osaamistason nostamiseen ja työhyvinvointiin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen voi vaikeutua. Siksi näemme tarpeelliseksi, että elpymissuunnitelman resursseja kohdennetaan myös korkeakouluopiskelijoiden kohtaamien vaikeuksien lievittämiseen.

Huomioita yksittäisistä toimenpiteistä

SYL toivoo, että opiskelijoiden jaksaminen ja opiskelijahyvinvointi huomioidaan elpymissuunnitelmassa samaan tapaan kuin työhyvinvointi on huomioitu. SYL näkee perusteltuna, että mielenterveysosaamista ja -työtä edistetään määrätietoisesti tutkittuun tietoon, kuten vaikuttavuusarvioituihin menetelmiin perustuen. Opiskelukyvyn, jaksamisen ja mielen hyvinvoinnin merkitys opintojen etenemiselle on suuri. Opiskelijat ovat tulevaisuuden työntekijöitä ja osaajia, joiden jaksaminen tulevaisuuden työelämässä on välttämätöntä.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) mukaan koronaepidemia on heikentänyt koulutuksen yhdenvertaisuutta. Siksi pandemian myötä on tarkoituksenmukaista kiinnittää huomiota heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien kouluttautumiseen. Koulutuksen saavutettavuutta on tärkeä edistää esimerkiksi kansallisen korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman kautta, jotta Suomi saavuttaa tavoitteet osaamistason nostosta.

SYL näkee jatkuvan oppimisen järjestelmän ja tarjonnan kehittämisen merkittäväksi osaksi elpymissuunnitelmaa. Jatkuvan oppimisen perusta rakennetaan julkisessa koulutusjärjestelmässä ja jatkuvan oppimisen tulee olla osa sitä. Jatkuva oppimista tulee kuitenkin kehittää niin, että tutkintokoulutuksen resurssit eivät vaarannu. Suomi tarvitsee tulevaisuudessa yhä enemmän korkean tason osaamista ja korkeakoulutettuja, jotta tulevaisuuden osaamisvajetta saadaan paikattua.

SYL pitää korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämistä erinomaisena keinona tukea toipumista pandemiasta. Näkemyksemme mukaan hakijasuma korkeakouluihin on edelleen merkittävä ongelma ja vaatii pitkäjänteisiä ratkaisuja. SYL toivoo, että hakijasuman poisto ja lisäaloituspaikkojen riittävä resursointi ovat keskeinen osa Suomen elpymissuunnitelmaa.

SYL on huolissaan koronaepidemian aiheuttamasta kansainvälisen kanssakäymisen vähenemisestä. Elpymispaketin tavoitteiden mukaisesti on tarpeen pyrkiä palauttamaan koulutuksen kansainvälisyyttä ja onnistua houkuttelemaan kansainvälisiä osaajia Suomeen. Sen vuoksi Suomen houkuttelevuuden parantaminen sekä opiskelijoiden että kansainvälisten osaajien silmissä ja maahanmuuton lupaprosessien jouduttaminen ovat kannatettavia ohjelmassa mainittuja tavoitteita.

Lopuksi

Suomen Ylioppilaskuntien liitto katsoo, että Suomen kestävä kasvun ohjelma antaa hyvät valmiudet kestäväälle toipumiselle koronaviruksen aiheuttamasta pandemiasta. Pääasiallinen huolestumme liittyy siihen, pystytäänkö ohjelmassa määritellyt suuret tavoitteet toteuttamaan oikein kohdennetuilla ja mitoitetuilla toimenpiteillä. Siinä onnistumiseksi tarvitaan kattava käsitys pandemian vaikutuksista ja niihin liittyvistä pitkän tähtäimen riskeistä. Tärkeää on turvata inhimilliset ja hyvinvointiin perustuvat valmiutemme elpyä pandemiasta.

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Annika Nevanpää
puheenjohtaja

Sonja Raitamäki
pääsihteeri

Lisätietoa:

Sosiaalipolitiikan asiantuntija Sakari Tuomisto, 040 687 6353, sakari.tuomisto@syl.fi